

Економічні науки

УДК 336.02

**Хоменко Людмила Миколаївна**

*кандидат економічних наук, доцент,*

*доцент кафедри обліку і фінансів*

*Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського*

**Khomenko Liudmyla**

*PhD in Economics, Associate Professor,*

*Associate Professor of the Department of Accounting and Finance*

*Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University*

*ORCID: 0000-0002-8074-4805*

**Волошин Євгеній Олексійович**

**Voloshyn Yevhenii**

*ORCID: 0009-0002-6106-4297*

**Мар'янченко Софія Геннадіївна**

*магістр*

*Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*

**Marianchenko Sofiia**

*Master of the*

*Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University*

*ORCID: 0009-0008-6049-9313*

## **УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ**

### **ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

### **IMPROVING TAX INCENTIVES FOR HIGH-TECH ENTERPRISES**

*Анотація.* Викладено підходи до використання механізму податкового регулювання стосовно: звільнення від оподаткування прибутку, отриманого в результаті реалізації інвестиційного проекту за

критеріями обсяг інвестицій, відповідність пріоритетним напрямкам інноваційної діяльності та очікуваним соціально-економічним результатам; відстрочення сплати податку на прибуток у зв'язку з реалізацією інноваційних проектів. Обґрунтована необхідність відстеження цільового спрямування отриманих пільг в формі податного кредиту на інноваційний розвиток науково-виробничого підприємства з випуску олив, мастильних матеріалів та присадок в умовах прискореного впровадження досягнень науково-технічного прогресу. Розглянуто прогнозування обсягів випуску високотехнологічної продукції та оподаткування експортної діяльності інноваційне активного підприємства. Наведено результати використання авто регресивної моделі для прогнозування величини податку. Виконані прогнозні розрахунки структурних змін в споживанні присадок до мастильних матеріалів за компонентним складом за умов раціоналізації оподаткування. Обґрунтовано проект інноваційної технології виготовлення високоякісної присадки. Запропоновано використання податкового аутсорсингу в умовах складного і нестабільного податкового законодавства як складової ефективного ведення бізнесу промислового підприємства.

**Ключові слова:** інноваційні проекти, податковий кредит, інвестиції, оливи, присадки, податковий аутсорсинг.

**Summary.** The author outlines approaches to the use of the tax regulation mechanism in relation to: exemption from taxation of profits received as a result of an investment project based on the criteria of investment volume, compliance with the priority areas of innovation activity and expected socio-economic results; deferral of income tax payment in connection with the implementation of innovative projects. The author substantiates the need to track the targeted use of the benefits received in the form of a tax credit for the innovative development of a research and production enterprise producing oils, lubricants and additives

*in the context of accelerated implementation of scientific and technological progress. The article considers forecasting the volume of high-tech products output and taxation of export activities of an innovation-active enterprise. The results of using an auto-regressive model for forecasting the amount of tax are presented. Forecast calculations of structural changes in the consumption of lubricant additives by component composition under conditions of taxation rationalization are made. The author substantiates the project of an innovative technology for manufacturing a high-quality additive. The author suggests using tax outsourcing in the context of complex and unstable tax legislation as a component of effective business management of an industrial enterprise.*

*Tax incentives for investment activity of innovative active enterprises should be provided through the use of tax mechanisms: exemption from taxation of profits received as a result of the implementation of an investment project if the investment project meets the established special criteria for the volume of investment, compliance with the priority areas of investment activity, and expected socio-economic results; deferral of income tax payment in connection with the implementation of innovative projects. In this way, the company is entitled to postpone the deadline for paying tax to the periods when investments begin to yield returns, which allows it to preserve the taxpayer's working capital and use it as a source of investment; the tax rate should not be reduced for the entire profit of the company.*

**Key words:** *innovative projects, tax credit, investments, oils, additives, tax outsourcing.*

**Постановка проблеми.** З розвитком ринкових відносин податки все в більшій мірі стають фінансовим інструментом державного регулювання економічних відносин. Проблема побудови ефективної податкової системи залишається однією з найактуальніших у процесі становлення ринкових відносин і закладання підвалин для економічного зростання України.

Ефективний механізм оподаткування справляє суттєвий вплив на темпи нагромадження капіталу і технічного оновлення виробничого потенціалу підприємств. Важливо посилювати регулюючий та стимулюючий вплив оподаткування на розвиток високотехнологічних виробництв та інноваційне активних підприємств.

На стратегічне спрямування капіталу в інноваційні галузі економіки значний вплив справляє, і в подальшому повинна це здійснювати, держава через прогресивну податкову політику. За прикладом економічно розвинених країн доцільно надавати податкові пільги для довгострокового інвестування інноваційних проектів в провідних галузях. Потребує вирішення задача диференційованого оподаткування підприємств у стратегічно важливих секторах економіки за врахування рівня рентабельності на початкових етапах організації виробництва інноваційної продукції. Необхідно постійно приділяти увагу по створенню умов для іноземних інвесторів привабливим оподаткуванням результатів бізнесу для розвитку пріоритетних галузей вітчизняної економіки.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Шляхи удосконалення механізму податкового стимулювання розвитку виробничої сфери опрацьовані Н. Демчишак, Р. Ільєнко, Р. Кризьською для умов загострення економічної кризи та глобальних викликів [6-8]. Суть механізму полягає в стимулюванні впливу оподаткування на розвиток високотехнологічних виробництв та інноваційне активних підприємств. Показано, що підтримка інноваційної діяльності одночасно повинна пов'язуватися з важелями амортизаційної політики. Рекомендовано запровадження механізму прискорених методів нарахування амортизації з метою раціонального оподаткування прибутку. Одночасно з цим актуальним постає питання вирішення проблемних складових стосовно надання інвестиційного податкового кредиту. Відстрочка плати податку на прибуток, надана суб'єкту підприємницької діяльності на визначений строк з метою

збільшення його фінансових ресурсів, дозволить успішно впроваджувати інноваційні розробки.

Частина вартості сукупного суспільного продукту, що удержавлюється за допомогою податків, набуває не тільки фіскального, але й економічного значення. Таким чином, раціональна організація оподаткування справляє значний вплив на темпи нагромадження капіталу і, особливо, технічного оновлення виробничого потенціалу держави. У період фінансово-економічної кризи для інтенсифікації виробництва О. Ватченко та Г. Ползікова акцентують увагу на надані інвестиційного податкового кредиту інноваційне активним підприємствам [3]. Певна відстрочка плати податку на прибуток повинна надаватися такому підприємству на визначений строк з метою збільшення його фінансових ресурсів для здійснення інноваційних програм. За умов успішної реалізації інноваційних програм передбачається компенсація відстрочених сум у вигляді додаткових надходжень податку за рахунок зростання прибутку підприємства [2; 4].

Системний підхід до управління сукупним податковим навантаженням юридичної особи сприяє підвищенню ефективності управлінських рішень стосовно збільшенню чистого прибутку інноваційне активного підприємства. Завдання податкового регулювання для розвитку пріоритетних галузей вітчизняної економіки на макrorівні стосується стимулювання інвестиційних процесів та підтримки інноваційної діяльності, на мікрорівні – забезпечення економічної зацікавленості підприємств в інноваційному розвитку. Податкова політика на макrorівні фахівцями трактується як система обраних власником заходів в області податкового планування і податкового обліку у взаємовідносинах з державою стосовно питань нарахування та сплати податків [1; 5]. Реалізація податкової політики на рівні підприємства дає змогу

максимізувати суму чистого прибутку за визначених параметрі податкового середовища та ринкової кон'юнктури.

Реалізація податкового менеджменту дуже часто зводиться до податкової роботи, а таким важливим питанням як податковому прогнозуванню та плануванню, організації та податковому регулюванню приділяється мало уваги [10]. Провідні фахівці акцентують увагу на важливості сприяння розвитку підприємств як провідного напрямку забезпечення стабільності економіки за умови кризи та вирішення численних нагальних інвестиційних питань [11; 12]. Досвід непрямого інноваційного стимулювання в промислово розвинених країнах включає різні податкові преференції або їх раціональне поєднання, чим можна скористатися у вітчизняній практиці. Серед преференцій вчені акцентують увагу на: інвестиційному податковому кредиті, як від термінування податкових платежів в частині витрат з прибутку на інновації; податкових канікулах на сплату податку на прибуток, отриманий від реалізації інноваційних проектів, на кілька років; зменшенні податку на приріст інноваційних витрат; пільговому оподаткуванню прибутку отриманого за рахунок використання інтелектуальної власності [7; 10]. На етапі інтенсифікації потребують поглибленого дослідження проблемні аспекти удосконалення оподаткування та зміцнення фінансової стабільності для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств за рахунок оптимізації важелів податкового стимулювання розвитку високотехнологічних виробництв та інноваційне активних підприємств.

**Постановка завдання.** Винайдення можливості удосконалення оподаткування для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств за рахунок оптимізації важелів податкового стимулювання розвитку високотехнологічних виробництв та інноваційне активних підприємств.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Перед підприємствами в умовах нестабільного зовнішньоекономічного середовища постає питання підвищення фінансової конкурентоспроможності. Успішне зниження власних витрат можливе за рахунок передачі проблемних питань податкових ризиків аутсорсинговим агентствам, в розпорядженні яких є висококваліфіковані спеціалісти. Таким чином, промислове підприємство зосереджує свою діяльність на інноваційних складових розвитку, а технічні рутинні функції стосовно раціоналізації оподаткування передаються професіоналам. Раціональне управління податками дозволяє інноваційне активному підприємству підвищити прибутковість, в тому числі, і за рахунок впливу фінансового менеджменту. Податковий аутсорсинг в умовах складного і нестабільного податкового законодавства виступає складовою ефективного ведення бізнесу. Виробничий аутсорсинг стосується послуг взаємозв'язків з клієнтами стосовно: підтримки продажів промислових виробів; менеджменту кредитних проблем; послуг телемаркетингу та маркетингових досліджень; ведення фінансової звітності; менеджменту запасів, постачань та страхових виплат.

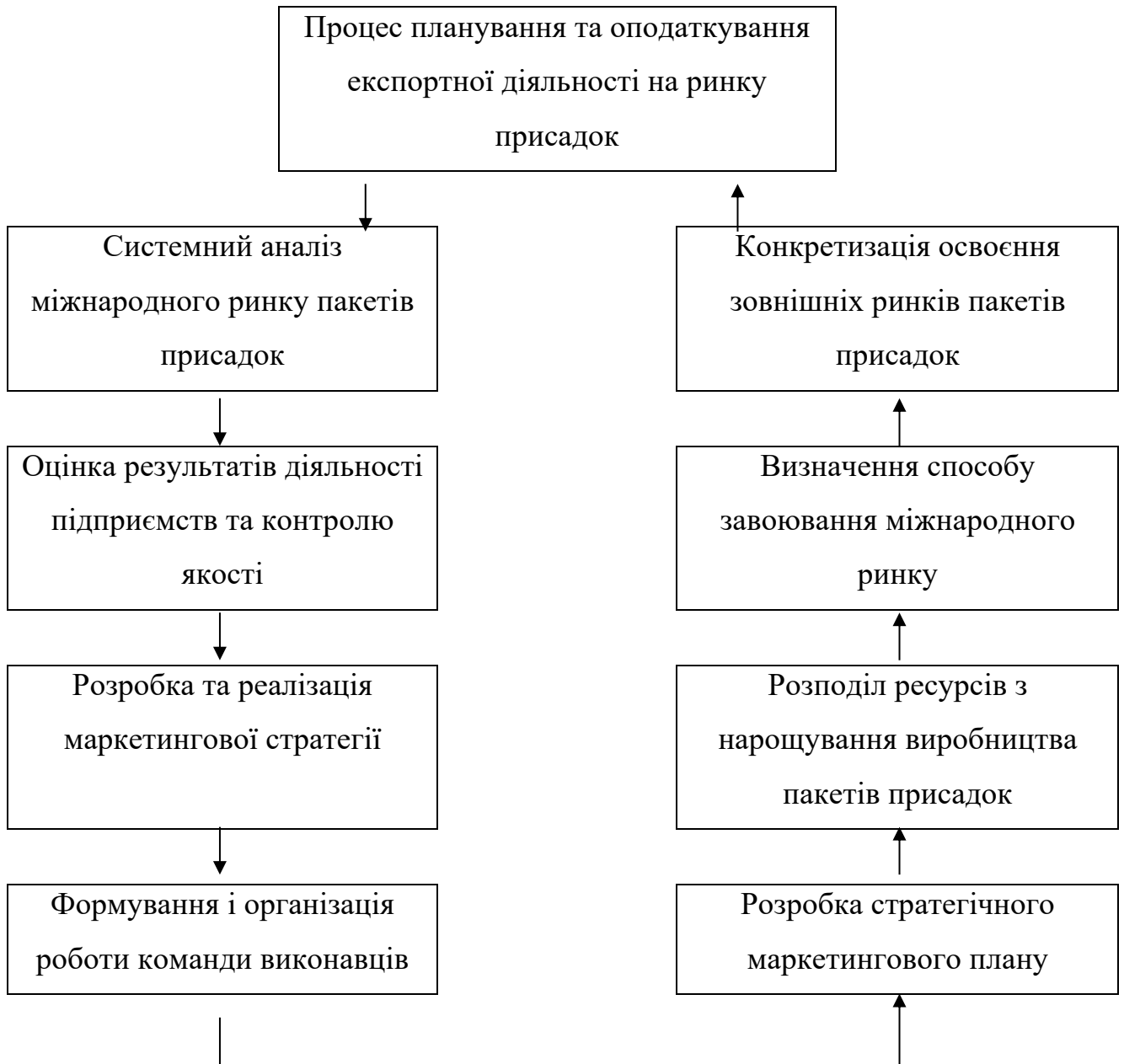
Товариство з обмеженою відповідальністю науково-виробниче підприємство (НВП) «Присадки» провідний виробник широкої номенклатури олив, мастильних матеріалів, пакетів присадок та різноманітних інноваційних продуктів нафтохімії. Присадки – це хімічні сполуки, які надають оливам високоякісних властивостей. Набір присадок коливається в залежності від різноманітного призначення і асортименту олив. Для моторних олив вміст раціонального набору присадок складає 4-15% в залежності від типу двигунів, в яких застосовуються мастильні матеріали. Науково-виробниче підприємство – розробник, новатор та виробник понад 70 видів продукції: моторних, гідравлічних, компресорних, турбінних, трансмісійних та індустріальних олив; мастильно-охолоджуючих рідин; пакетів присадок; модельного складу



катализаторів тощо. Моторні оливи підприємства відповідають міжнародним вимогам, що пред’являються Товариством автомобільних і авіаційних інженерів (SAE), Американським інститутом нафти (API), Європейським союзом автомобільних виробників (ACEA) [14; 15]. Товариство виробляє універсальні оливи, оливи на мінеральній, напівсинтетичній і рослинній основах. На підприємстві розроблено та впроваджено набір прогресивних катализаторів для виробництва високоякісних базових олив, парафінів, зимових марок дизельного пального. Інноваційні процеси виробництва запроваджені в умовах нафтопереробного комплексу транснаціональної фінансово-промислової компанії «Укртатнафта» – першої в Україні вертикально інтегрованої організації, що працює за принципом «від скважини до бензоколонки».

Процес входження науково-виробничого підприємства в систему міжнародної економіки паливо-мастильного спрямування багато в чому залежить від якості прийняття управлінських рішень в сфері розвитку зовнішньоекономічних зв’язків та реалізації інноваційної продукції. Зарубіжні ділові операції стосовно експортних поставок пакетів присадок, як і внутрішні щодо підвищення ефективності їх виробництва, є результатом певних управлінських дій, в тому числі прогнозування обсягів випуску інноваційної продукції та раціоналізації оподаткування. Функції менеджменту у зовнішньоекономічній діяльності стосовно нафтопереробного комплексу набувають певних особливостей. Процес планування, організації та раціонального оподаткування експортної діяльності на міжнародному ринку пакетів присадок наведено на рис. 1.





**Рис. 1. Модель планування діяльності на міжнародному ринку присадок**

*Джерело: авторська розробка*

За обережного сценарію корпоративного податкового менеджменту керівництво підприємства діє в повній узгодженості з податковими органами за якісного податкового адміністрування. За використання такого підходу інноваційні підприємства, як правило, мають стійкий фінансовий стан, високий іміджевий статус та сприятливі перспективи розвитку. Динаміка становлення податкової політики, особливо за функціонування підприємств на міжнародному ринку, має на увазі незмінність правового

регламентування справляння податків та зборів на протязі тривалого періоду. За такого підходу суб'єкти господарювання, внаслідок стабілізації законодавства стосовно регламентації податкових взаємовідносин з державою, можуть вірно вибрати напрямки фінансової стратегії та отримати заплановані прибутки, які частково спрямовуються на стимулювання науково-технічного прогресу. Таким чином, важливою умовою ефективності податкової політики виступає стабільність та передбачуваність, що, з одного боку, викликає в усіх суб'єктів господарювання стабільний інтерес до перспективної фінансової політики, а з другого – забезпечує високий рівень роботи податкової служби на основі розроблених нормативно-правових актів із питань оподаткування та освоєння механізмів стягнення того чи іншого податку.

Система оподаткування є одним із найважливіших факторів, які впливають на рішення про інвестування, особливо на прямі, в тому числі іноземні інвестиції. В цілому на прийняття рішень про прямі іноземні інвестиції впливають як податкові так і не податкові фактори, за допомогою яких здійснюється порівняння потенційного прибутку від інвестицій і ризику. На інвестиційний процес впливають такі неподаткові фактори, як: макроекономічне середовище, розміри ринку, в нашому випадку присадок, невпевненість, юридична і регулююча структура, доступ до основних фондів виробництва. Загальний рівень оподаткування є важливим показником відносної економічної ефективності, який впливає на інвестиції іноземних інвесторів.

Системний аналіз маркетингової діяльності науково-виробничого підприємства в трансформаційний період розвитку економічних процесів дозволив оцінити стан світового споживання присадок, олив, пластичних мастил, мастильно-охолоджуючих рідин та інших мастильних матеріалів. Частка мастильних матеріалів у продукції переробки нафти складає менше 1,5%, проте вони характеризуються надзвичайно великим асортиментом та

широким рецептурним складом. Обсяги споживання мастильних матеріалів в кожній країні зумовлені рівнем моторизації, електрифікації та індустріалізації. Серед галузей важкої промисловості головними виступають споживачі металургійних, машинобудівних та гірничодобувних підприємств. За прогнозами відомих спеціалістів до 2025 року очікується збільшення обсягів світового споживання мастильних матеріалів до 50 млн. т за рахунок приросту чисельності населення, збільшення автомобільного парку, економічного піднесення країн, що розвиваються. За оцінками фахівців нині в світі споживається приблизно 600 тис. т на рік синтетичних олів та 50 тис. т – мінеральних олів. Споживання рослинних олій сягає тільки 10 тис. т на рік, а регенерованих олів складає 2,5 – 6,0% від загального їх обсягу.

В економічно розвинених країнах непряме інноваційне стимулювання пакетів присадок включає різні податкові преференції та їх раціональне поєднання: інноваційний податковий кредит; податкові канікули на сплату податку на прибуток, якщо прибуток отриманий від реалізації інноваційних проектів присадок; зменшення податку на приріст інноваційних витрат; пільгове оподаткування прибутку, який отримано від використання патентів, ліцензій, «ноу-хау» та інших нематеріальних активів [14].

Організація виробництва високоякісних мастильних олів в нашій країні ускладнюється існуванням значного дефіциту в присадках до них. Рівень забезпеченості виробництва олів пакетами присадок власного продукування складає тільки 25,0% (табл. 1). В таких умовах більша частина потреб у присадках задовольняє за рахунок імпорту.

Таблиця 1

**Потреба в присадках до мастильних олиив в Україні**

Найменування присадки	Потреби		Виробництво , т	Забезпечення потреб, %
	т	%		
Диарілдітіофосфат	2570	12,8	-	-
Диалкілдітіофосфат	1650	8,2	-	-
Лужний сульфатат С – 150, КНД	5260	26,3	600	11,4
Нейтральний саліцілат. Детерсол - 50	900	4,5	300	33,3
Лужний саліцілат. Детерсол - 140	6250	31,3	2300	36,8
Нейтральний сульфатат кальцію НСК	520	2,6	-	-
Дисперсант. Днепрол	1800	9,0	6700*	100,0
Депрессор АФК	800	4,0	-	-
Загусник – депрессор ПМА «Д»	250	1,3	-	-
Всього:	20000	100,0	9900	25,0

\* враховано потреби

Для визначення першочергових задач у розвитку виробництва мастильних олиив і присадок виконані прогностні розрахунки структурних змін в споживанні мастильних матеріалів за компонентним складом. В країні передбачається збільшення обсягів споживання мастильних олиив в 2025 році майже на 13%. Для досягнення перспективних обсягів виробництва мастильних олиив за рівнем якості розвинутих країн необхідно, в першу чергу, продукування присадок до 75-85 тис. т на рік. Передбачається подальше нарощування виробництва базових олиив на синтетичній та природній основі до 85 тис. т на рік на інноваційне активних підприємствах. При цьому першочерговим слід вважати максимізацію функції соціального добробуту шляхом створення таких умов фінансово-господарської діяльності, які б стали каталізатором довгострокового зростання національного інноваційного виробництва, в тому числі моторних олиив, з одночасним збереженням помірних темпів інфляції та поступового покращання стану платіжного балансу. В основі

концепції лежить стратегія органічного поєднання невіддільних одне від одного завдань: зростання добробуту громадян та стійкого інноваційного росту економіки [3; 13].

Залежність економічної ефективності діяльності інноваційне активних підприємств від рівня оподаткування досліджується через аналіз величини чистого доходу (прибутку) суб'єкта господарювання. Показник фінансово-господарської діяльності відображається наступним чином:

$$\text{ЧД} \rightarrow \begin{cases} \rightarrow 0, & \text{якщо } \text{Д} - (\text{Н} + 3\text{П} + 1\text{П}) \rightarrow 0, \text{ при } \text{П} \rightarrow 100\% \\ \rightarrow \text{Д} - (\text{Н} + 3\text{П}), & \text{якщо } \text{П} \rightarrow 0 \end{cases},$$

де ЧД – величина чистого доходу, прибутку; ЗП – заробітна плата; Н – нарахування на зарплату; П – податки і податкові платежі; Д – величина доходу.

Інноваційне активні суб'єкти господарювання внаслідок існування стабільного законодавства, що регламентує податкові взаємовідносини із державою, в змозі правильно вибрати напрямки фінансової стратегії і отримати заплановані прибутки. Математична функція залежності критерію економічної ефективності від рівня оподаткування інноваційне активного підприємства має вигляд:  $\text{ЧД} = (\text{ВД} - (\text{ВД}/\text{A}_2)) / \text{T}$ , де ЧД – величина чистого доходу;  $\text{A}_2$  – коефіцієнт залежності чистого доходу від рівня оподаткування; Т – рівень оподаткування; ВД – величина валових доходів. Причому:  $\text{A}_2 / \text{T} > 1$ , якщо  $\text{T} \rightarrow 100\%$ .

В процесі дослідження скористалися авто регресивною моделлю для прогнозування величини податку ( $Y_t$ ), що сплачує науково-виробниче підприємство по ряду попередніх значень. За результатами розрахунків отримали одночлену модель  $Y_t = 1,0070 Y_{t-1}$ . Встановили відсутність автокореляції залишків, для чого вчислили коефіцієнт циклічної автокореляції  $r_1 = -0,1381$ . Із додатку довідника «П'яти – і одинвідсотковий рівень імовірності коефіцієнтів автокореляції» для  $n = 11 - 1 = 10$  маємо  $r_{5\%} = -0,504$  [9]. Таким чином,  $r_1$  менше  $r_{5\%}$ , а, значить,

кореляція несуттєва. Аналогічно по  $r_2 = -0,1350$  кореляція несуттєва. Надійність одночленної авто регресивної моделі додатково перевірили за критерієм Дж. Наймана [9]. Отримали  $K = 2,2770$ . Із додатку довідника «П'яти – і одновідсотковий рівень суттєвості відношення до дисперсії середнього квадрату послідовної різниці» для  $n = 11-1=10$  маємо  $K_{5\%} = 1,1803$  при  $r > 0$  і  $K_{5\%} = 3,2642$  при  $r < 0$ . Таким чином, якщо в генеральній сукупності автокореляція між залишками відсутня, то в 95% вибірок буде мати місце  $K > 1,1803$ , у випадку  $r > 0$  і  $K < 3,2642$ , у випадку  $r < 0$ . В нашому випадку значення  $K$  попадає в допустиму область при 5% рівні значимості. Гіпотеза не автокореляції залишків приймається і авто регресивне рівняння стверджується. При 95% гарантійній імовірності  $r = 2,1$  помилка прогнозу не перевищить 0,728, що складає 1,15% величини податку. Розрахували прогнозні значення податку на наступні роки.

Досвід розвитку податкових систем провідних країн світу свідчить, що податкові стимули інвестиційної діяльності не тільки зберігають своє положення, але й переходять у розряд найбільш важливих податкових пільг [11]. Податкове стимулювання інвестиційної діяльності для інноваційне активних промислових підприємств необхідно одночасно здійснювати за використання прискореної амортизації основних фондів, що відноситься до числа засобів непрямого регулювання. Механізм впливу прискореної амортизації на інвестиційну активність підприємства зумовлює підвищення норми та скорочення періоду амортизації. В підсумку впровадження такого механізму дозволяє платникові збільшити в кожному податковому періоді використання суми від амортизації, яка нараховується, та зменшити об'єкт оподаткування. Прискорена амортизація зменшує податкові зобов'язання за податком на прибуток. Податковий стимул підприємства інвестора обумовлюється різницею суми амортизації в порівнянні зі звичайним порядком. Для інноваційне активних вітчизняних підприємств необхідно застосувати зменшення об'єкта

оподаткування на суму інвестиційних витрат, що здійснюється самим платником податку за рахунок власних чи залучених коштів. Механізм дії раціоналізації оподаткування полягає в наступному: сума інвестицій відноситься до складу валових витрат платника в періоді їх здійснення, що зменшує базу оподаткування і суму податку на прибуток, яка підлягає сплаті в бюджет.

Для раціоналізації оподаткування і оцінки ефективності інвестицій, в тому числі у виробництво інноваційних присадок, використовується внутрішня норма дохідності (IRR) [11].

Аналіз структури імпорту присадок засвідчив, що намітилась тенденція зниження обсягів при значному збільшенні середньої ціни за тону високоєфективної продукції. Вказані тенденції розвитку ринку присадок враховуються при організації інноваційних виробництв. Наприклад, ціна реалізації присадок диарілдітіфосфат з акцизним збором і ПДВ без залізничного тарифу на підприємстві складає 200 тис. грн./т, що в декілька рази більше від ціни найбільш дорогого бензину. Колектив підприємства орієнтується на випуск високоякісних конкурентоздатних на зовнішніх ринках присадок. Організація випуску наукомістких вітчизняних присадок дозволить компенсувати капітальні вкладення та інвестиції закордонних фірм, а також спрямувати частину валютної виручки на закупівлю якісної базової складової оливи.

Для зниження ризику втрат для інвесторів та зменшення строку окупності власного капіталу створено венчурний фонд, який використовується для часткового або повного фінансування наукових розробок як складової частини інноваційних проектів. Проект включає два етапи: розробка технології за рахунок венчурного капіталу і промислове освоєння інноваційної технології. Друга частина проекту фінансується за кошти інвестора. Запропонований підхід зумовлює привабливість



реалізації інвестиційних проектів за раціоналізації оподаткування, знижує ризики інвесторів, які вкладають кошти в інноваційне виробництво.

Дослідження проекту інноваційної технології виготовлення присадки саліцілат Детерсол – 50 вартістю 6 млн. грн. засвідчило можливість отримувати щорічно в продовж чотирьох років по 2,5 млн. грн. реалізації наукоємного продукту. Зафіксували два значення ставки дисконтування ( $r = 20\%$  і  $r = 25\%$ ) і розраховали поточну величину доходів, а також чистий приведений ефект по кожному варіанту (табл. 2). Спочатку визначили поточну вартість 1 грн. при  $r = 20\%$  та  $r = 25\%$ :  $K_d = (1 + r)^{-n}$ . При розрахунку поточної вартості грошових надходжень від інноваційного проекту доходи за кожний рік CF приводили до поточної дати.

Таблиця 2

**Розрахунок визначення внутрішньої норми дохідності інвестиційного проекту виробництва присадки**

Рік	Грошовий потік, тис. грн.	Варіант А ( $r=20\%$ )		Варіант Б ( $r=25\%$ )	
		$K_d$	PV	$K_d$	PV
0	- 6000	1,000	- 6000	1,000	- 6000
1	2500	0,833	2082	0,800	2000
2	2500	0,694	1735	0,640	1600
3	2500	0,579	1448	0,512	1280
4	2500	0,482	1205	0,410	1025
Всього:	-	-	6470	-	5905
NPV	-	-	470	-	- 95

Джерело: авторська розробка

Отримані дані дозволили розрахувати величину показника IRR для конкретного інвестиційного проекту. Точність обчислення IRR залежить від інтервалу між  $r_a$  і  $r_b$ . Чим менший інтервал між мінімальним та максимальним значеннями ставки дисконтування, коли функція змінює знак з "+" на "-", тим точніше розрахована величина IRR. Внутрішня норма дохідності інвестиційного проекту засвідчує, якщо IRR вище альтернативної дохідності, яка установлюється на ринках капіталу і

приймається як ставка дисконту, то проект доцільно прийняти. Показники ефективності інвестиційної діяльності NPV і IRR взаємно доповнюють один одного. Чистий приведений ефект визначає величину отриманого доходу, а IRR оцінює здатність інноваційного проекту генерувати дохід з кожної гривні інвестицій. Значення чистого приведенного ефекту не може слугувати єдиним аргументом при обґрунтуванні управлінського рішення стосовно ефективності інвестицій, так як залежить від масштабу інноваційного проекту. Фінансові менеджери, на наше глибоке переконання, повинні віддавати перевагу відносним показникам незважаючи на достатню складність розрахунків.

Іноземна та вітчизняна практика свідчать про необхідність суворого відстеження цільового спрямування отриманих пільг у формі податного кредиту на інноваційний розвиток промислового виробництва. Для науково-виробничого підприємства доцільно надати податковий кредит для виробництва, який набув найбільшого поширення в практиці оподаткування в країнах з розвинутою ринковою економікою в останні роки [13; 14]. Податковий кредит для підприємства при організації виробництва інноваційних пакетів присадок передбачає зменшення суми податкових зобов'язань платника на відміну від зменшення об'єкта оподаткування. Зазвичай податковий кредит, як і в нашому випадку, застосовується до інвестицій, які носять інноваційний характер.

Акціонери та колектив підприємства за непростого фінансового стану вийшов з клопотанням по звільненню від оподаткування прибутку, який отримано в результаті реалізації інноваційних проектів виробництва присадок. Такого роду пільги надаються у випадку, коли інвестиційний проект інноваційного спрямування відповідає встановленим спеціальним критеріям стосовно обсягів інвестиції, їх відповідністю пріоритетним напрямкам інвестиційної діяльності та очікуваним соціально-економічним результатам. Для обґрунтування пільги доцільно організувати ведення

окремого обліку результатів реалізації інвестиційного проекту та пов'язаних з цим витрат. Названі доходи та витрати не враховуються при визначенні оподатковуваного прибутку платника. З метою впровадження інновацій доцільно також здійснювати спеціальне коригування вартості активів для компенсації недооцінки реальної амортизації в умовах інфляції. Можливість надання відстрочення та розмір відстроченого податкового зобов'язання пов'язується не просто з фактом здійснення платником інноваційної діяльності, а з конкретним інвестиційним проектом. На наше глибоке переконання надання такого роду пільг вимагає індивідуального підходу до їх встановлення, оскільки уніфікувати основні умови їхнього надання по строкам – досить складно у зв'язку з різницями в характері, ефективності, термінах реалізації й інших параметрах конкретних інноваційних проектів. З іншого боку, виникають істотні проблеми, пов'язані з організацією контролю за обґрунтованістю та правильністю застосування таких пільг.

**Висновки.** Податкове стимулювання інвестиційної діяльності інноваційне активних підприємств доцільно здійснювати і за використання податкових механізмів: звільнення від оподаткування прибутку, отриманого в результаті реалізації інвестиційного проекту, якщо інвестиційний проект відповідає встановленим спеціальним критеріям за обсягом інвестиції, відповідністю пріоритетним напрямкам інвестиційної діяльності, очікуваним соціально-економічним результатам; відстрочення сплати податку на прибуток у зв'язку з реалізацією інноваційних проектів, тобто підприємство отримує право на перенесення граничних термінів сплати податку на періоди, коли інвестиції починають давати віддачу, що дозволяє зберегти оборотні кошти платника та використовувати їх як джерело інвестицій; зниження податкової ставки доцільно не до всього прибутку підприємства, а тільки до частини, яка отримана від реалізації інноваційного проекту.

Можливість надання відстрочення та розмір відстроченого податкового зобов'язання доцільно пов'язувати не просто з фактом здійснення платником інвестиційної діяльності, а з конкретним інноваційним проектом. Надання такої пільги вимагає індивідуального підходу до їх встановлення та організації контролю за обґрунтованістю та правильністю її застосування. Необхідним є також ведення окремого обліку результатів реалізації інноваційного проекту та пов'язаних з цим витрат, які не враховуються при визначенні оподатковуваного прибутку платника.

### Література

1. Барабанова В.В. Основні засади формування ефективної політики податкового менеджменту на підприємствах. *Економіка і регіон*. 2011. №2. С. 142-145.
2. Болдова А.А., Гаглоєва Ж.Е., Моргун М.О. Податковий менеджмент на фінансовому ринку України. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 1. С. 27-33.
3. Ватченко О.Б., Ползікова Г.В. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Економіка*. 2011. Спецвип. 33, Ч. 1. С. 55-61.
4. Глуценко О.О. Концептуальні основи податкового менеджменту підприємства: стан складових. *Економіка і регіон*. 2017. №5. С. 80-86.
5. Гурська О.М. Податковий менеджмент-механізм покращення управління підприємством. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2010. Вип. 7(1). С. 395-400.
6. Демчишак Н.Б. Роль податкових інструментів у інвестиційно-інноваційній стратегії розвитку України. *Бізнес Інформ*. 2014. № 2. С. 40-44.

7. Ільєнко Р.В. Важелі податкового стимулювання розвитку виробничої сфери: автореф. дис...канд.. екон. наук: 08.00.08; Ін-т регіон. дослідж. НАН України. Львів: 2010. 20с.

8. Кузьменко Н.В., Онищенко О.В., Циган Р. М. Тенденції змін в системі оподаткування малого бізнесу. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2021. № 5. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-5-7287>.

9. Лаврінєнко Н.М., Латинін С.М., Фортуна В.В., Безкровний О.І. Основи економіко-математичного моделювання: навч. посіб. Львів: «Магнолія 2006», 2010. 540 с.

10. Мєліхова Т.О., Рибачонок К.В. Обґрунтування функцій податкового планування для зміцнення фінансової безпеки підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2012. Вип. 2. С. 96-100.

11. Осадча О.О. Аналіз системи оподаткування підприємства в контексті сучасних економічних трансформацій. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2014. № 1(65). С. 284-293.

12. Рудєнко Є.М. Податковий менеджмент в системі стимулювання розвитку бізнесу в Україні. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: Економіка. 2014. Т. 19, Вип. 2(4). С. 60-65.

13. Слатвінська М.О. Податкове стимулювання інвестиційної діяльності. *Економіка. Фінанси. Право*. 2016. № 3(1). С. 4-7. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr\\_2016\\_3%281%29\\_\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2016_3%281%29__3) (дата звернення: 10.01.2024).

14. Vodnar G. Study of the tax management problem. *Технологічний аудит та резерви виробництва*. 2018. № 3/5(41). С. 30-35.

15. Zhurakovska I, Sydorenko R, Fuhelo P, Khomenko L, Sokrovolska N. The Impact of taxes on the reproduction of natural forest resources in Ukraine.

*Independent Journal of Management & Production* (Special Edition ISE, S&P). 2021. Vol. 12, № 3. P. 108-122.

16. Doing Business-2020. Ukraine: Reforming to Create Jobs. *World Bank Group*. 2020. URL: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/u/ukraine/UKR.pdf> (дата звернення: 10.01.2024).

### References

1. Barabanova V.V. Osnovni zasady formuvannia efektyvnoi polityky podatkovoho menedzhmentu na pidpriemstvakh. *Ekonomika i rehion*. 2011. №2. S. 142-145.

2. Boldova A.A., Hahloieva Zh.E., Morhun M.O. Podatkovy menedzhment na finansovomu rynku Ukrainy. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy*. 2015. № 1. S. 27-33.

3. Vatchenko O.B., Polzikova H.V. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Ser. Ekonomika*. 2011. Spetsvyp. 33, Ch. 1. S. 55-61.

4. Hlushchenko O.O. Kontseptualni osnovy podatkovoho menedzhmentu pidpriemstva: stan skladovykh. *Ekonomika i rehion*. 2017. №5. S. 80-86.

5. Hurska O.M. Podatkovy menedzhment-mekhanizm pokrashchennia upravlinnia pidpriemstvom. *Ekonomichni nauky. Seriya: Oblik i finansy*. 2010. Vyp. 7(1). S. 395-400.

6. Demchyshak N.B. Rol podatkovykh instrumentiv u investytsiino-innovatsiinii stratehii rozvytku Ukrainy. *Biznes Inform*. 2014. № 2. S. 40-44.

7. Iliencko R.V. Vazheli podatkovoho stymuliuvannia rozvytku vyrobnychoi sfery: avtoref. dys...kand.. ekon. nauk: 08.00.08; In-t rehion. doslidzh. NAN Ukrainy. Lviv: 2010. 20s.

8. Kuzmenko N.V., Onyshchenko O.V., Tsyhan R. M. Tendentsii zmin v systemi opodatkuvannia maloho biznesu. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal*

«Internauka». Serii: «*Ekonomichni nauky*». 2021. № 5. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-5-7287>.

9. Lavrinenko N.M., Latynin S.M., Fortuna V.V., Bezkrivnyi O.I. *Osnovy ekonomiko-matematychnoho modeliuвання: navch. posib.* Lviv: «Mahnoliia 2006», 2010. 540 s.

10. Melikhova T.O., Rybachonok K.V. *Obgruntuvannia funktsii podatkovoho planuvannia dlia zmitsnennia finansovoi bezpeky pidpryiemstva. Ekonomichniyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii.* 2012. Vyp. 2. S. 96-100.

11. Osadcha O.O. *Analiz systemy opodatkuвання pidpryiemstva v konteksti suchasnykh ekonomichnykh transformatsii. Visnyk Natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia.* 2014. № 1(65). S. 284-293.

12. Rudenko Ye.M. *Podatkovi menedzhment v systemi stymuliuvannia rozvytku biznesu v Ukraini. Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Ekonomika.* 2014. T. 19, Vyp. 2(4). S. 60-65.

13. Slatvinska M.O. *Podatkove stymuliuvannia investytsiinoi diialnosti. Ekonomika. Finansy. Pravo.* 2016. № 3(1). S. 4-7. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr\\_2016\\_3%281%29\\_\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2016_3%281%29__3) (date of access: 10.01.2024).

14. Bodnar G. *Study of the tax management problem. Tekhnolohichniy audyt ta rezervy vyrobnytstva.* 2018. № 3/5(41). S. 30-35.

15. Zhurakovska I, Sydorenko R, Fuhelo P, Khomenko L, Sokrovolska N. *The Impact of taxes on the reproduction of natural forest resources in Ukraine. Independent Journal of Management & Production (Special Edition ISE, S&P).* 2021. Vol. 12, № 3. P. 108-122.

16. *Doing Business-2020. Ukraine: Reforming to Create Jobs. World Bank Group.* 2020. URL:



<https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/u/ukraine/UKR.pdf> (date of access: 10.01.2024).